

**Taristuministri määruse „Keskkonnaministri 10. mai 2016. a määruse nr 12 „Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta“ muutmise“
elnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Keskkonnaministri 10. mai 2016 määrus nr 12 „Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta“ on kehtestatud jäätmeseaduse § 21 lõike 2 ja § 29 lõike 4 punkti 5 alusel. Määrus kehtestab jäätmete lakkamise ehk tooteks muutmise kriteeriumid kääritusjäägi, mis tekib biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel. Määruses sisalduvad nõuded biogaasijaamadele, mis kasutavad anaeroobse kääritusprotsessi toorainena määruse lisades nimetatud biolagunevaid jäätmeid, ning määrusega määratakse protsessi käigus tekkiva kääritusjäägi ohutus- ja kvaliteedinäitajad. Määruse alusel on võimalik kääritusjääk viia jäätmestaatusest tootestaatusesse, valdavalt käib see välise sertifitseerimise kaudu, kuid teatud juhtudel on võimalik toota kääritusjääki ka välise sertifitseerimiseta. 2025. a novembri seisuga on Eestis viis kehtivat kääritusjäägi sertifikaati neljal biogaasijaamal (selle määruse kohaldamisalasse jäävaid jäätmeid käitlevaid keskkonnakaitselooaga biogaasijaamu on 9, samuti on mõned biogaasijaamad rajamisel).

Eelnõukohase määrusega vähendatakse halduskoormust kääritusjäägi tootestaatusesse viimisel. Selleks muudetakse sertifikaadi väljastamiseks võetavate proovide intervalli paindlikumaks ehk luuakse võimalus võtta proove sagedamini, et sertifikaadi väljastamine saaks toimuda senisest kiiremini. Samuti lisatakse paindlikkust kääritusjäägi tootja iga-aastaselt kääritusjäägi tootmise korralduse kontrollil, võimaldades senise ühe korduskontrolli asemel edaspidi kahte korduskontrolli. Ühtlasi luuakse võimalus sertifikaat kehtetuks tunnistamise asemel peatada. See võimaldab sertifikaadi taastada, kui on olnud probleeme nõuetele vastavusega ning puudused on kõrvaldatud. Peatatud sertifikaadi taastamine on kiirem ja lihtsam kui uue sertifikaadi taotlemine.

Kääritusjäägi tootmise sisendmaterjalide nimekirju viiakse senisest paremasse vastavusse biogaasijaamade tegelike sisenditega. Eelnõukohase määrusega tehakse muudatusi määruse lisas 1, mis kehtestab sertifitseeritava kääritusjäägi tootmiseks kasutatavate sisendjäätmete nimekirja, ning lisas 3, mis kehtestab sisendjäätmete nimekirja sellise kääritusjäägi tootmiseks, mida ei ole vaja sertifitseerida. Eesmärk on viia sisendmaterjalide nimekirjad paremini vastavusse tegeliku turuolukorraga.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu on ette valmistanud Kliimaministeeriumi (KliM) ringmajanduse osakonna jäätmekorralduse ja digitaliseerimise valdkonnajuht Kristel Kibin (kristel.kibin@kliimaministeerium.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi KliMi õigusosakonna nõunik Käthlin Oeselt (kathlin.oeselt@kliimaministeerium.ee) ja keeleteimetaja oli Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõukohase määrusega muudetakse keskkonnaministri 10. mai 2016. a määrust nr 12 „Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta“ avaldamismärkega RT I, 14.04.2023, 9.

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Koalitsioonileppe punktist „Suurendamaks jäätmete ringlussevõttu, loome tekstiiljäätmete tootjavastutussüsteemi ja

vähendame nõudeid biojäätmete kasutusele võtmiseks“ tulenevalt on Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis tegevus „Keskkonnaministri 10.05.2016 määruse nr 12 „Nõuded biolagunevatest jäätmetest biogaasi tootmisel tekkiva kääritusjäägi kohta“ muutmine“ tähtajaga 2026. aasta II kvartal.

Määrusest teavitatakse Euroopa Komisjoni ja liikmesriike toote nõuetele vastavuse seaduse § 43 lõike 4, infoühiskonna teenuse seaduse § 31 lõike 5 ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse § 6 lõike 8 alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2010. a määruse nr 140 „Kavandatavast tehnilisest normist, infoühiskonna teenusele kehtestatavast nõudest ja teenuse osutamise nõudest teavitamise kord ning teavitamist koordineeriva asutuse määramine“ alusel, millega on üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/1535.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist, millest esimesega muudetakse ja täiendatakse määrust nr 12 ning asendatakse määruse lisad 1 ja 3 uute lisadega. Samuti on esimeses paragrahvis rakendussätted. Paragrahv 2 sätestab määruse jõustumise.

Paragrahvi 1 punktiga 1 täiendatakse määruse preambulit ja lisatakse viide toote nõuetele vastavuse seadusele, kuna määrus nr 12 on tehniline norm.

Punktiga 2 asendatakse kehtiva määruse § 6 lõike 4 punktis 1 tekstiosa „iga kahe kuu järel“ tekstiosaga „, vahega vähemalt 30 päeva ja mitte rohkem kui 60 päeva pärast eelmist proovi“. See tähendab, et edaspidi on kääritusjäägi toote sertifikaadi saamiseks võimalik proove võtta senisest kiiremini. Määruse nr 12 järgi tuleb toote sertifikaadi saamiseks esimesel poolaastal võtta kääritusjäägi otse kasutusse andmise korral proove kokku kolm korda iga kahe kuu järel, et kontrollida kääritusjäägi vastavust määruse lisas 2 esitatud ohutus- ja kvaliteedinäitajatele. Biogaasijaamad on avaldanud soovi ja valmisolekut ka sagedasemaks proovivõtuks, seetõttu on edaspidi võimalik sertifitseerimiskeskusel sertifikaadi väljastamiseks võtta proove esimesel poolaastal kolm korda vahega vähemalt 30 päeva ja kuni 60 päeva pärast eelmist proovi. See tähendab, et senise iga kahe kuu järel võetava proovi asemel on võimalik võtta proove ka iga kuu järel ja seeläbi saada teada kääritusjäägi ohutus- ja kvaliteedinäitajatele vastavusest kiiremini kui poole aastaga. Küll tuleb arvestada, et soovides kiiremat proovivõttu läbida, ei pruugi eelmise proovi tulemused veel olla laekunud enne uut proovi ning seetõttu ei ole ettevõttel võimalik teha tootmises kohendusi. Seega eeldab sagedasem proovivõtt, et biogaasijaam ja sertifitseerimiskeskus ei näe kahtlust ohutus- ja kvaliteedinäitajatele mittevastavuses. Korras proovide puhul võimaldab sagedasem proovivõtt sertifikaati väljastada senisest kiiremini. Kui aga proovid ei vasta nõuetele, võib see kokkuvõttes tähendada senisest pikemat ja kulukamat sertifitseerimise protsessi, sest on vaja teha rohkem proove.

Punktiga 3 parandatakse trükiviga § 9 lõikes 2 ning asendatakse sõna „kogumusega“ sõnaga „kogemusega“.

Punkt 4 muudab § 10 lõiget 7. Muudatusega lisatakse paindlikkust kääritusjäägi tootja iga-aastaselt kääritusjäägi tootmise korralduse kontrollil. Sertifitseerimisasutus kontrollib sertifikaadi saanud kääritusjäägi tootja kääritusjäägi tootmise korraldust üks kord aastas (§ 10 lg 5). Kui sertifitseerimisasutus on avastanud puudusi kääritusjäägi tootmise korralduses, peab kääritusjäägi tootja need kõrvaldama sertifitseerimisasutuse määratud tähtajaks. Tähtaja möödumisel kontrollib sertifitseerimisasutus kääritusjäägi tootmise korraldust uuesti (§ 10 lg 6). Määruse nr 12 senine sõnastus on näinud ette, et sertifitseerimisasutus saab teha ühe korduskontrolli ning kui ka sellel tuvastatakse puudusi, tunnistatakse sertifikaat kehtetuks. Praktikaks on ilmnunud, et vaid ühe kordusproovi ehk kokku kahe proovi võimaldamine ei ole

piisavalt paindlik. Näiteks võib olla esimesel korral ületatud mõni raskmetalli piirnorm ning teisel korral patogeeni piirnorm, mis on seni toonud kaasa kohe sertifikaadi kehtetuks tunnistamise. Selleks, et korduskontrollid arvestaksid tegelikke olusid enam, muudetakse § 10 lõike 7 sõnastust selliselt, et sertifitseerimisasutusel on õigus lõike 6 kohaseid korduskontrolle teha kuni kaks korda ehk kokku kolm proovi. Kui sertifitseerimisasutus leiab kääritusjäägi tootja kääritusjäägi tootmise korralduses puudusi ka kahel korduskontrollil, peatab sertifitseerimisasutus sertifikaadi kehtivuse. Seejuures ei pea olema tegemist kolmel korral sama piirväärtuse ületamise ja rikkumisega. Sertifikaadi peatamine on halduskoormuse vähendamiseks eelistatum variant kui kehtetuks tunnistamine. Peatatud sertifikaati on hõlpsam, soodsam ja vähem koormav taastada kui uut sertifikaati taotleda. Sertifitseerimiskeskus teavitab korduskontrollil tuvastatud puudustest ja sertifikaadi peatamisest ikka Keskkonnaametit viie tööpäeva jooksul (varem on teavitatud sertifikaadi kehtetuks tunnistamisest).

Punktiga 5 täiendatakse § 10 lõikega 7¹, mis selgitab edasist tegevust sertifikaadi peatamise korral. Kui sertifitseerimisasutus on sertifikaadi kehtivuse peatanud, peab kääritusjäägi tootja kõrvaldama puudused sertifitseerimisasutuse määratud tähtjaks. Tähtaja möödumisel kontrollib sertifitseerimisasutus kääritusjäägi tootmise korraldust uuesti. Kui puudused on kõrvaldatud, taastatakse sertifikaat. Kui sertifitseerimisasutus leiab kääritusjäägi tootja kääritusjäägi tootmise korralduses ikka puudusi, tunnistab sertifitseerimisasutus sertifikaadi kehtetuks. Sertifikaat tunnistatakse kehtetuks ka siis, kui biogaasijaam tähtjaks puudusi ei kõrvalda ja sellest sertifitseerimisasutust ei teavita ehk loobub sertifikaadi taastamisest ise. Sertifitseerimisasutus teavitab sertifikaadi kehtetuks tunnistamisest Keskkonnaametit viie tööpäeva jooksul nagu ka peatamisest. Sertifikaadi kehtetuks tunnistamise järel sama sertifikaati taastada ei ole võimalik. Kui ettevõtte soovib sertifikaati taastada, tuleb esitada uus taotlus sertifikaadi saamiseks ja läbida selleks vajalikud etapid täies ulatuses.

Punktiga 6 lisatakse rakendussätteid määruse muudatuste rakendamiseks. Enne eelnõukohase määruse jõustumist väljastatud sertifikaadid kehtivad kuni tähtaja lõpuni, muutmise, peatamise või kehtetuks tunnistamiseni. Enne eelnõukohase määruse jõustumist menetlusse võetud sertifikaatide taotluste menetlemisel kohaldatakse uusi nõudeid (näiteks võetakse aluseks uuendatud sisendmaterjalide loetelud). Alates määruse jõustumisest toimuvatele kääritusjäägi tootmise kontrollidele ja kordusproovidele kohaldatakse uusi nõudeid.

Punktiga 7 asendatakse määruse lisa 1 „Biologunevate jäätmete loend“ uue lisaga. Lisas 1 tehakse muudatusi „täpsustuste“ veerus, et viia sisendmaterjalide nimekiri senisest enam vastavusse tegeliku turuolukorraga ehk jäätmetega, mida biogaasijaamad päriselt biogaasi tootmisel kasutavad. Senised täpsustused on osutunud kohati liialt piiravaks. Edaspidi on võimalikult suures ulatuses eesmärgiks tuua määruse lisas täpsustuste asemel pigem välja välistusi, mis jäätmeid kindlasti lisas nimetatud jäätmekoodide all mõeldud ei ole. Samuti lisatakse lisasse 1 kolm jäätmekoodi, mida seni sisendmaterjalide loetelus polnud. Üks neist on vadaku jäätmekood 02 05 98, mis on varem lisast 1 ekslikult välja jäänud. Vadakut võib sisendina kasutada ka sertifitseeritava kääritusjäägi tootmisel, varem oli see lubatud vaid lisas 3 ehk selliste sisendmaterjalide hulgas, mille korral väline sertifitseerimine pole vajalik. Lisatakse ka kood 19 06 05, mis on taimsete ja loomsete jäätmete anaeroobsel töötlemisel tekkinud vedelik ehk vedel jäätmestaatuses kääritusjääk. Selle kasutamine määruse nr 12 alusel kääritusjäägi tootmisel on lubatud vaid siis, kui sisaldab määruse lisas nimetatud jäätmeid. Seega võib see olla sertifitseerimata kääritusjääk, mis suunatakse uuesti kääritisse. Tahke kääritusjääk oli juba varem sisendmaterjalide loetelus olemas. Kolmas lisatav jäätmekood on 19 08 09 ehk vaid toiduõli ja -rasva sisaldava õli ja vee segu lahutamisel tekkinud rasva, õli ning vee segu. See jäätmekood lisatakse, kuna biogaasijaamades on see sisendmaterjalina kasutusel. Ühtlasi parandatakse lisas 1 standardiviiteid ja ebatäpsusi (nt praakkomposti ehk 19 05 03 jäätmekoodis).

Punktiga 8 asendatakse määruse lisa 3 „Biolaadnevate jäätmete loend, mille korral ei ole sertifitseerimine vajalik“. Lisa 3 sisaldab seega jäätmeid, millest valmistatud kääritusjäägi tooteks muutmise on lihtsam, kui on lisa 1 nimetatud jäätmetest valmistatud kääritusjäägi puhul. Lisa 3 on täiendatud jäätmekoodidega 02 01 02 (loomsete kudede jäätmed põllumajandusest, jahindusest, kalapüügilt jm), 02 01 06 (loomade väljaheidet, virts ja sõnnik (sh reostunud allapanu), eraldi kogutud ja mujal käideldud vedelad farmiheidmed põllumajandusest), 02 02 02 (loomsete kudede jäätmed liha, kala ja muude loomsete toiduainete valmistamisest ja töötlemisest) ja 02 02 03 (tarbimis- või töötlemiskõlbmatud materjalid liha, kala ja muude loomsete toiduainete valmistamisest ja töötlemisest) täpsustusega, et need on lubatud vaid biogaasijaamas, kus on kasutusel tehnoloogia sisendmaterjalide või kääritusjäägi hügieniseerimiseks. Mõeldud on biogaasijaamas kohapeal toimuvat hügieniseerimist ning mitte välist hügieniseerimist näiteks jäätmeid üle andva tööstuse juures. Hügieniseerimine on biogaasijaamades vajalik, et sisendjäätmeid või kääritusjääki töödelda termiliselt kahjulike mikroorganismide (nt patogeene nagu salmonella) hävitamiseks. Lisatakse ka jäätmekood 02 01 03 (taimsete kudede jäätmed põllumajandusest, jahindusest, kalapüügilt jm).

Samuti tehakse lisa 3 muudatusi täpsustuste lahtis, et eemaldada liiga piiravaid täpsustusi (nt tarbimis- või töötlemiskõlbmatute materjalide koodi 02 05 01 tagant „Glütserool“). Kõik nimetatud jäätmekoodid on jätkuvalt lubatud ka lisa 1 sisenditena ehk kui biogaasijaam kasutab neid jäätmeid koos muude lisa 1 nimetatud jäätmetega, on vajalik väline sertifitseerimine.

Paragrahv 2 sätestab, et määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Üleminekuaeg on vajalik sertifitseerimisasutusele oma töö ümberkorraldamiseks uute nõuete kohaselt ja dokumentide (näiteks hinnapakumise vormid) uuendamiseks.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohane määrus vastab Euroopa Liidu õigusele. Eelnõu vastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile (EÜ) 2008/98, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT L 312, 22.11.2008, lk 3–30). Nimetatud direktiivi artikli 6 lõige 4 annab liikmesriikidele võimaluse – kui liidu tasandil vastavad kriteeriumid puuduvad – kehtestada riigisisestel kriteeriumidel, mille alusel teatud jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Eelnõus ei ole vastuolusid teiste Euroopa Liidu õigusaktidega.

4. Määruse mõjud

Kavandatud muudatused, mille mõju on hinnatud ühe paketina:

- võimalus võtta sertifikaadi väljastamiseks proove senisest lühema intervalliga (§ 6 lg 4 p 1 muudatus);
- iga-aastaselt kontrollil paindlikum kordusproovide tegemine ja sertifikaadi peatamise võimaluse loomine (§ 10 lg 7 ja 7¹);
- sisendmaterjalide loetelude täpsustamine (lisad 1 ja 3).

Mõjutatud sihtrühmad (sihtrühma suurus):

- biogaasijaamad, mis kasutavad sisendina määruse lisades 1 ja 3 nimetatud jäätmeid (9)
- sertifitseerimisasutus (1)

Sotsiaalne, demograafiline mõju: määruse muudatused ei avalda sotsiaalset ega demograafilist mõju.

Mõju majandusele: muudatuste eesmärk on muuta biogaasijaamade jaoks kääritusjäägi sertifikaadi saamine ja hoidmine senisest paindlikumaks ning sertifikaadi väljastamine ka

kiiremaks, seetõttu on muudatuste mõju biogaasijaamadele positiivne. Mõju avaldub sertifikaadi taotlemisel. Korras proovide puhul võimaldab sagedasem proovivõtt sertifikaati väljastada senisest kiiremini. Kui aga proovid ei vasta nõuetele, võib see kokkuvõttes tähendada ettevõtte jaoks senisest pikemat ja ka kulukamat sertifitseerimise protsessi, sest on vaja teha täiendavaid proove. Mõju avaldub samuti iga-aastastel kontrollidel juhul, kui tuvastatakse puudusi ja on vaja teha kordusproove (edaspidi on võimalik suurem kordusproovide arv). Kordusproovide eest tasub biogaasijaam ehk puuduste korral suurenevad kulud proovivõtule, kuid suurem arv kordusproove annab juurde paindlikkust puudujääkide kõrvaldamiseks ning vähendab senist riski kaotada sertifikaat juhuslike ohutus- ja kvaliteedinäitajate kõrvalekallete tõttu. Kui puudusi esineb kahes kordusproovis ehk kolmel korral järjest, peatatakse sertifikaat varasema kehtetuks tunnistamise asemel. Sertifikaadi peatamine on halduskoormuse vähendamiseks eelistatum variant kui sertifikaadi kehtetuks tunnistamine. Peatatud sertifikaati on hõlpsam, soodsam ja vähem koormav taastada kui uut sertifikaati taotleda.

Kui biogaasijaam kasutab sisendina vaid lisas 3 nimetatud jäätmeid, on võimalik kääritusjääk tooteks muuta ilma välise sertifitseerimiseta. Edaspidi lisa 3 nimekiri laieneb, kuid mitme lisanduva jäätmeliigi puhul on välise sertifitseerimiseta tooteks muutmiseks vaja hügienisaatorit ja seda ka kasutada. Praegu on hügienisaator olemas vaid ühes biogaasijaamas, kuid sellel biogaasijaamal on juba ka kääritusjäägi sertifikaat. Soovides lisasse 3 lisatavatest jäätmeliikidest sertifitseerimiseta kääritusjääki toota, tuleb biogaasijaamadel teha investeering hügienisaatori paigaldamiseks ja kasutuselevõtuks. Hügienisaatori maksumus sõltub selle suurusest ehk biogaasijaama võimsusest ja hügieniseerimise meetodist, samuti hügienisaatori automaatikast, olemasolevatest seadmetest ja ühilduvusest nendega jm. Investeering võib alata mõnest kümnest tuhandest ja ulatuda mõnesaja tuhandeni. Ettevõtetele on selleks võimalik taotleda toetust SA Keskkonnainvesteeringute Keskuselt toetusmeetmest „Jäätmete väärindamine, ringlussevõtt ja digiaruandlus“¹. Jäätmete ringlussevõtu toetamist soovitakse jätkata ka uuel rahastusperioodil.

Sertifitseerimisasutus peab uuendama sertifitseerimisskeemi, et tegevus oleks vastavuses määruse nõuetega, ning peab edaspidi juhinduma määruse uutest nõuetest. Küll aga on skeemi uuendamine ühekordne tegevus.

Kaudne positiivne mõju on ka põllumajandustootjatele, kes soovivad kääritusjääki kasutada. Tootestaatuses kääritusjäägi kasutamine on lihtsam kui jäätmestaatuses kääritusjäägi kasutamine. Jäätmestaatuses kääritusjäägi laotamiseks peab olema keskkonnakaitseluba, tootestaatuses kääritusjäägi jaoks mitte.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale: muudatustega ei kaasne olulist muutust võrreldes senisega, kuna kääritusjäägi ohutus- ja kvaliteedinäitajad jäävad samaks, seega vastab näiteks põldudele viidav sertifitseeritud kääritusjääk jätkuvalt nõuetele. Ebasoovitavaks mõjuks võib olla see, kui biogaasijaamad ei täida määruse nõudeid ning lisa 3 alusel toodetav kääritusjääk, mida ei sertifitseerita, ei vasta ohutus- ja kvaliteedinäitajatele ning seetõttu jõuab keskkonda näiteks patogeenide või raskmetallidega saastunud kääritusjääki. Siiski ei suurene määruse muudatuste tulemusena senisega võrreldes risk, et ettevõtted tegutseks määruse nõudeid täitmata.

Mõju regionaalarengule: muudatuste tulemusena on positiivne mõju regionaalarengule, kuna paindlikum sertifitseerimine on ettevõtetele oluline sõnum uute biogaasijaamade rajamisel. Uute biogaasijaamade rajamine saab suurendada töökohtade arvu ja majandustegevust eri piirkondades ning võimaldab suurendada energiapuudust ja kohaliku bioenergia tootmist.

Mõju riigiasutuste ja KOVi üksuste korraldusele: muudatused ei avalda olulist mõju riigi- ja omavalitsusasutuste korraldusele.

¹ <https://kik.ee/et/toetatavad-tegevused/jaatmete-vaarindamine-ringlussevott-ja-digiaruandlus>.

5. Määruse rakendamise seotud tegevus, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei nõua riigieelarvest lisaraha ega eeldata sellest lisatulu. Määruse rakendamisega ei kaasne vajadust riigi infosüsteemide arendamise järele. Samuti ei muutu riigiasutuste senine roll ja vastutus.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Üleminekuaeg võimaldab sertifitseerimiskeskusel oma töö ümber korraldada ja arvestada uute nõuetega.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks SA-le Taaskasutatavate Materjalide Sertifitseerimiskeskus, Eesti Akrediteerimiskeskusele, Eesti Biogaasi Assotsiatsioonile, Eesti Ringmajandusettevõtete Liidule, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojale, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, AS-ile Ragn-Sells, Eesti Maaülikoolile, Põllumajandus- ja Toiduametile. Kuna eelnõukohane määrus sisaldab tehnilisi norme direktiivi 2015/1535/EÜ tähenduses, esitatakse määrus kooskõlastamiseks Euroopa Komisjonile ja teistele liikmesriikidele.

Eelnõu koostamiseks toimusid arutelud huvirühmadega, Eesti Biogaasi Assotsiatsiooni eestvedamisel moodustatud kääritusjäägi töörühma ja teiste turuosalistega 22.01.2025, 07.03.2025, 05.05.2025, 27.05.2025, 06.08.2025 ning 11.08.2025. Samuti on toimunud eraldi arutelud osalistega (nt põllumajandustootjate esindajatega, sertifitseerimiskeskusega). Kääritusjäägi töörühma liikmeteks olevad biogaasijaamad esitasid määruse muutmiseks ettepanekud, millega arvestamist ja mitteamist on selgitatud seletuskirja lisas.

Kuldar Leis
Minister

Marten Kokk
Kantsler

Seletuskirja lisa 1.

Kääritusjäägi määruse muutmise ettepanekud
kääritusjäägi töörühma liikmetelt ja nendega arvestamine

Ettepanekud on biogaasitootjate esitatud sõnastuses.

Ettepanek nr 1

„Täiendada määruse 12 Lisa 1 „Biologunevate jäätmete loend“ ja Lisa 3 „Biologunevate jäätmete loend, mille korral ei ole sertifitseerimine vajalik“ tabeleid vajaminevate toorainetega. Kuna määruse 12 sõnastus on Lisade osas segadusse ajav, sooviks parandada määruse sõnastust - praegu loeks sõnastusest välja justkui kajastuks Lisa 1 ja Lisa 3 all eraldi jäätmeliigid, kuid tegelikkuses kajastuvad Lisa 1 all kõik biogaasi tootmiseks sobivad jäätmed ja Lisa 3 all nende hulgast need, mille puhul pole sertifitseerimine vajalik.“

Kommentaar ettepaneku arvestamise kohta: ettepanekut on osaliselt arvestatud. Lisa 1 ja lisa 3 jäätmekoodide selgitusi on eelnõus täpsustatud ja nimekirju ühtlustatud. Siiski ei ole võimalik lisasse 3 liigutada enamikke lisa 1 jäätmekoodidest, näiteks mitmed 19 ja 20 koodiga jäätmeid. Samuti on probleemne neist mitme lisamine lisasse 1, kuna nendes jäätmetes on mittesobivate lisaainetega saastumise võimalus suur (näiteks erinevad 99 lõpuga „nimistus mujal nimetamata jäätmed“, mille puhul ei ole täpselt määratletud, millega on tegu).

Ettepanek nr 2

„Muuta kääritusjäägi ohutus- ja kvaliteedinäitajad biogaasijaamadele vastuvõetavaks. Luua eraldi regulatsioonid CE märgisega väetise sertifitseerimiseks ning siseriiklikuks kasutuseks. Siseriikliku digestaadi sertifitseerimise kvaliteedinõuete aluseks võtta aluseks Läti määruses kehtivad piirnõrmiid allolevas tabelis. Parandada salmonellabakteri mõõtühik CFU/g.

Piirmäärade võrdlus:

		Määrus nr 12	EU Väetise regulatsioon	Läti määruses	
	Parameeter	Piirväärtus			Ühik
Hügieen	Salmonellabakter	puudub 25 g-s	puudub 25 g-s	puudub 25 g-s	
	<i>E. Coli</i>	1000 CFU/g	1000 in 1 g or 1 ml	< 1000 MPN/g	
Soovimatud koostisosad ja sisaldus	Võõrised	≤ 0,5		≤ 0,5	% kuivaines
	Umbrohuseemned (idanemisvõimelised)	≤ 2			seemet liitri kohta
Anorgaanilised saasteained	Plii (Pb)	130	120	150	mg/kg kuivaines
	Kaadmium (Cd)	1,3	1,5	3	mg/kg kuivaines
	Kroom (Cr)	60	2	-	mg/kg kuivaines
	Vask (Cu)	300	300	-	mg/kg kuivaines
	Nikkel (Ni)	40	50	100	mg/kg kuivaines
	Elavhõbe (Hg)	0,45	1	2	mg/kg kuivaines
	Tsink (Zn)	600	800	-	mg/kg kuivaines
	Arseen (As)	-	40	50	mg/kg kuivaines

Ettepanek:

	Parameeter	Hetkel kehtiv	Ühik	Ettepanek	Ühik
Hügieen	Seirata v salmonella	25 grammis puudub		0	CFU/g
	<i>E. Coli</i>	≤ 1000	CFU/g	≤ 1000	CFU/g
Soovimatud koostisosad ja sisaldus	Võõrised	≤ 0,5	% kuivaines	≤ 0,5	% kuivaines
	Umbrohuseemned (idanemisvõimelised)	≤ 2 seemet liitri kohta		-	-
Anorgaanilised saasteained	Plii (Pb)	130	mg/kg kuivaines	150	mg/kg kuivaines
	Kaadmium (Cd)	1,3	mg/kg kuivaines	3	mg/kg kuivaines
	Kroom (Cr)	60	mg/kg kuivaines	-	mg/kg kuivaines
	Vask (Cu)	300	mg/kg kuivaines	-	mg/kg kuivaines
	Nikkel (Ni)	40	mg/kg kuivaines	100	mg/kg kuivaines
	Elavhõbe (Hg)	0,45	mg/kg kuivaines	2	mg/kg kuivaines
	Tsink (Zn)	600	mg/kg kuivaines	-	mg/kg kuivaines
	Arseen (As)	-	mg/kg kuivaines	50	mg/kg kuivaines“

Kommentaar ettepaneku arvestamise kohta: ettepanekut ei ole arvestatud. Ka praegu on olemas eraldi õigusakt CE märgisega väetise tootmiseks Euroopa Liidu turule (ka ülal viidatud määrus 2019/1009) ning riigisiseseks jäätmete lakkamiseks ehk toote tootmiseks (kääritusjäägi määrus). Riigisisese määruse alusel ei ole võimalik tootele CE märgist saada.

Eesti kääritusjäägi jäätimestaatus lakkamise määruks on kasutatud piirnorme, mis on välja pakutud Euroopa Komposti Koostöövõrgustiku (ECN) kvaliteedikontrolli juhendmaterjalis². Selle koostamisel on võetud aluseks erinevate Euroopa riikide piirväärtused ja kogemused. Praegu ei näe, et oleks põhjendatud Läti väetisi käsitlevas õigusaktis esitatud piirnormide parem sobivus võrreldes juhendmaterjalis esitatuga. Üldiselt on ka teised riigid seadnud piirnormid raskmetallidele, nagu Cr, Cu ja Zn. Eesti biogaasijaamade kääritusjäägi puhul on esinenud Cu ja Zn näitajate puhul küll kõikumisi, kuid valdavalt jäävad väärtused alla piirnormi.

Ettepanek nr 3

„Defineerida määruks seirata v salmonella ning viia määrus vastavusse määrusega „Salmonellooside tõrje eeskiri, Vastu võetud 19.12.2023 nr 105, ref. <https://www.riigiteataja.ee/akt/123122023015>“ st lisada ohutus- ja kvaliteedinäitajate tabelis salmonella juurde sõnastus „seirata v salmonella“.

Esmalt määrata salmonella spp. Kui esineb, siis määrata seiratava salmonella alusel serotüübid sellest kolooniast.“

Kommentaar ettepaneku arvestamise kohta: ettepanekut ei ole arvestatud. Muudatus on olnud algselt eelnõusse kavandatud, kuid rõhutame, et biogaasijaam, mis kasutab sisendina loomseid kõrvalsaadusi, peab täitma nõudeid loomsete kõrvalsaaduste kasutamise kohta. Loomsete kõrvalsaaduste regulatsioon (Komisjoni määrus 142/2011, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust 1069/2009/EÜ, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimestideks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste ja nendest saadud toodete tervise-eeskirjad ja nõukogu direktiivi 97/78/EÜ seoses teatavate selle direktiivi alusel piiril toimuvast veterinaarkontrollist vabastatud proovide ja näidistega (ELT L 54, 26.2.2011, lk 1–254)) kehtestab samuti salmonella kohta piirnormi, mis vastab kehtiva määruse piirnormiga, st ei eristata seiratavat salmonellat. Seetõttu peab biogaasijaam, mille sisendid on loomsed kõrvalsaadused (kõik Eestis tegutsevad biogaasijaamad, kellele kääritusjäägi määrus kohaldub), igal juhul täitma üldise salmonella piirnormi. Kõnealune muudatus võib tähendada pikemat analüüsiprotsessi ja kallimaid proove.

² Euroopa Komposti Koostöövõrgustiku (ECN) kvaliteedikontrolli juhendmaterjal.

Ettepanek nr 4

„Sertifitseerimisprotsess peab vastama EVS-EN ISO/IEC 17065:2012.

Laborid peavad olema akrediteeritud ning vastama nõuetele (täpsustada mis nõuded). Võimalusel eelistada Eesti laboreid kiirendamiseks sertifitseerimisprotsessi.

Mõõtetulemuste esitamisel peab olema esitatud mõõtemääramatus. Mõõtemääramatust arvestatakse alati sertifitseeritava ettevõtte kasuks. Esitada korrektne laborianalüüside protokoll.“

Kommentaar ettepaneku arvestamise kohta: ettepanekut ei ole arvestatud. Kui standardiivide ei tule rahvusvahelisest või ELi õigusest, ei ole võimalik teha standardiivide kohustuslikuks. Kehtivas määruuses on samuti nõue, et ohutus- ja kvaliteedinäitajate hindamiseks vajalikud katsed ja mõõtmised teeb selleks akrediteeritud labor.

Mõõtemääramatuse määruusesse lisamiseks tuleks ka mõõtemääramatus määruuses ette öelda, kuid iga labori mõõtemääramatus on erinev. Sellisel juhul saab kasutada vaid laborit, mis vastab määruuses sätestatud mõõtemääramatuse näitajatele. Eesmärk ei ole piirata laborite valikut. Oluline on säilitada nõue, et mõõtmisi tegev labor peab olema akrediteeritud. Senised biogaasijaamade kontrollitulemused on ka näidanud, et mõõtemääramatus ei pruugi olla abiks nõuetele vastavuse saavutamisel.

Ettepanek nr 5

„Sertifikaadi väljastamine: Sertifikaat väljastatakse pärast esimest nõuetele vastavat proovi ning ettevõtte ja tootmisprotsessi auditeerimist. Proovid kääritusjärgist võetakse 30-päevaste intervallidega.

Sertifikaadi kaotamine: ühekordne piirnormi ületamine ei tähenda automaatset sertifikaadi ära võtmist. Erinevate parameetrite ületamine järjestikustes proovides ei too kaasa sertifikaadist ilma jäämist.

Sertifitseeritav ettevõtte korraldab uurimise selgitamiseks ületamise põhjusi ning koostab tegevuskava normidele vastamiseks. Antud dokumendid esitakse sertifitseerimisasutusele.

Kui ühte piirmäära ületatakse kolmes järjestikuses proovis, kaotab ettevõtte sertifikaadi. Sertifitseerimata kääritusjärgiks loetakse laborianalüüside võtmisest alates tekkinud kääritusjääki.

Lisada keskkonnakompleksloas kohe R3o jäätmekäitluskood, et sertifikaadi omandamisel saaks kohe selle alusel tegutsema hakata ja ei peaks alustama kompleksloa muutmist.“

Kommentaar ettepaneku arvestamise kohta: ettepanek esitatud kujul arvestamata. Esimene ja ühekordne proov ei pruugi anda usaldusväärset pilti kääritusjäägi kvaliteedist, seega tuleks sertifikaadi esmaseks saamiseks siiski tootmist teatud aja jooksul jälgida. Eelnõuga luuakse võimalus protsessi kiirendamiseks, võimaldades võtta proove kääritusjäägi ohutus- ja kvaliteedinäitajate kindlakstegemiseks toote sertifikaadi saamiseks esimesel poolaastal kolm korda, vahel vähemalt 30 päeva ja mitte hiljem kui 60 päeva pärast eelmist proovi (seni kaks kuud). Nõustume, et ühekordne piirnormi ületamine ei tohiks olla aluseks sertifikaadi kehtetuks tunnistamisele, samuti erinevate parameetrite ületamine järjestikustes proovides. Seetõttu kavandame eelnõuga muudatust, mille kohaselt on võimalik teha rohkem kordusproove ja kehtetuks tunnistamise asemel sertifikaat peatada.

Selgitame, et kui loal on vaja muuta pärast sertifikaadi saamist vaid toimingukoodi ning vajalikud jäätmekoodid ja nende kogused on loale algselt kantud, siis on võimalik toimingukoodi muuta avatud menetluseta. Sellisel juhul võtab loa muutmine aega u 30 päeva.

Ettepanek nr 6

„Sertifikaat peab olema uue jaama käivitamisel kätte saadud alates määrus 12 Lisa 1 „Biolagunevate jäätmete loend“ sisalduva tooraine lisamise hetkest 12 kuu jooksul. Selle 12 kuulise perioodil tekkiva digestaadi käitlemine on lubatud samadel alustel kui sertifitseeritud digestaadil. Näiteks tekitada digestaadile „ajutine sertifikaat“ käivitamise protsessi ajaks.“

Kommentaar ettepaneku arvestamise kohta: ettepanekuga ei ole arvestatud. Tootele sertifikaadi väljastamisel võtab sertifitseerimisasutus vastutuse, et tegemist on kontrollitud kvaliteediga ja nõuetele vastava tootega. Toote ohutus- ja kvaliteedinäitajatele vastavust kontrollimata ei saa olla veendunud kääritusjäägi ohutuses keskkonnale ja inimese tervisele. Selle asemel soovime sertifitseerimisprotsessi muuta paindlikumaks ja kiiremaks. Samuti kaalume muudatusi teistes õigusaktides, selleks et sertifitseerimise perioodil muuta jäätmestaatuses, kuid teatud piirnormidele vastava kääritusjäägi üleandmine ja kasutamine paindlikumaks.